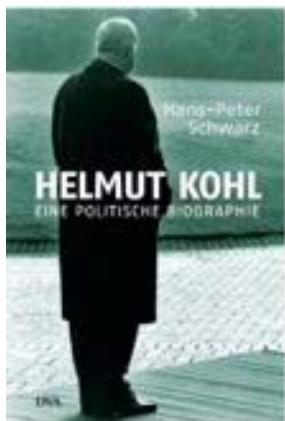

Helmut Kohl „a fekete óriás”

Napjainkban a németeket talán egyik volt kancellárjuk sem foglalkoztatja annyira, mint Helmut Kohl, hiszen a politikus teljesítményeiről a polgárok igen megosztottan vélekednek. Egyeseknek ő az egység kancellárja, másoknak pedig csak egy hatalomittas számító ember, akinek a neve számos, adományokkal kapcsolatos botrányhoz fűződik. Ezeknek a negatív kicsengése nagyban beárnyékolta a kereszténydemokraták és nem utolsósorban a saját családja megítélését is. Kétségtelen, hogy Kohl a közelmúlt letűnt időinek zoón politikónja és az NSZK élő történelmi ikonja. Egy olyan személyiségről van szó, aki még ma is

képes erős és heves érzelmeket kiváltani polgártársaiban.

A jeles kereszténydemokrata vezéregyéniség politikai életrajzát *Hans-Peter Schwarz*¹ írta meg 2012-ben. A könyv 1052 oldalt ölel fel és nagyon jól megfogja a karrierista Kohl életútjában a kritikus fordulatokat, ugyanakkor találóan használja a tömör összefoglaló-visszapillantó elemzéseket. A szerző életrajzi-kutatási irányultsága jól látható, de mivel a kormányférfi hallatlanul gyorsan tört felfelé a politikai ranglétrán, ez nem mindig követhető egyszerű tényfeltárással. A kusza szerteágazások ellenére azonban mindez elvezeti a németeket a kettészakított ország sikeres újraegyesítéséhez. Az író kezdetben szimpátiával és szkepticizmussal kevert hozzáállással közelít életrajzi alanya felé, miközben előszeretettel használja az élces utalásokat, a sokkoló megjegyzéseket, és magyarázatait úgy rendezi, hogy

1 Hans-Peter Schwarz 1934. május 13-án született Lörrachban. Kortárs történészként, publicistaként és politológusként tartják számon Németországban. 1953-ben kezdte el egyetemi tanulmányait a Baselen, de a Sorbonne-ra is áthallgatott. 1954 és 1958 között politológiát, szociológiát, történelmet és német tanulmányokat tanított az Albert Ludwig Egyetemen Freiburgban. Később főállású egyetemi tanár lett a hamburgi, a kölni és a bonni egyetemen. Forrás: <http://www.kas.de/wf/de/71.13460/>, utoljára megtekintve: 2014/09/18.

minél élethűbben világítsák meg „az energiával és kezdeményezésekkel átitatott” fiatal Kohlt.²

Schwarz³ minden nagyobb fejezet után külön leírja a saját gondolatait, melyekben az 1945 utáni német történelem időszakos alapkérdéseit feszegeti és járja körül. A következő részekről és beszédes alcímekről van szó: „Az 1945 utáni nemzedék és a párt-demokrácia” (I. rész); „A hosszú 1970-es évek Szövetségi Köztársasága „A gazdasági csoda után” (II. rész); „A rövid 1980-as évek (III rész); „A váratlanul győzedelmeskedő magállam” (IV. rész); „Helmut Kohl és a harmadik európai háború utáni rendszer” (V. rész).

A továbbiakban Schwarz a fiatal tisztségviselő szakpolitikai és társadalmi státusváltozásait követi egészen addig, amíg pártpolitikai megfontolások miatt belép a mainzi államhivatalba. Ezek után csak egy lépés választja el a CDU vezetői székétől, hogy aztán 1976-ban már kereszténydemokrata kancellárjelöltként is indulhasson. A szerző szerint a kancellárjelöltségig eljutó fiatalember kimagasló politikai teljesítményei is bizonyítják a Kohl erős személyiségében rejlő rengeteg lehetőséget, ugyanakkor azt is megjegyzi, hogy nagyon hataloméhes emberről van szó. A feltörekvő fiatal Kohl a következő fontosabb politikai jellemzőkkel rendelkezett: határozott talpraesettség, amellyel képes volt kimondottan erős és tartós politikai szövetségeket építeni, minél kevesebb kockázattal való hajlam, mely képességét olyan helyi bárókkal szemben is sikeresen alkalmazta, mint Rainer Barzel (CDU/CSU frakció vezér) vagy Peter Altmeier (Rheinland-Pfalz-vidéki miniszterelnök). Velük elkerülte a direkt konfrontációt és alulról építkezve támadott rájuk, kivárva azt a megfelelő pillanatot, amikor már a szükséges stratégiai eszközökkel is rendelkezett. Közben Schwarz valójában azt sugallja, hogy Kohl 1976 és 1982 közötti ellenzéki tevékenysége azért volt tele támadó taktikákkal, hogy megalapozza és megfelelően biztosítsa magának a politikai túlélést „a bonni kigyóveremben”. Mindemellett a jövőbeli kancellárnak sikerült túlélnie a legnagyobb politikai riválisával (Franz-Josef Strauss) vívott bomlasztó csatározásokat, mert „a fekete óriás” megértette a CDU és FDP közötti hosszú távú szövetség jelentőségét és már erre épített.

Schwarz összetett humorérzékről tesz tanúbizonyságot, mely a sorok közötti rejtett üzenetekre is érvényes, miközben szintén fogékony a szellemdús hely-

2 Schwarz, 2012, 150.

3 A történetést különösen a következő témakörök érdeklik: kortárs német történelem, szövetségi külügyek és a jelenlegi német politika alakulása, valamint az EU, a nemzetközi rend, a politikai szereplők és pártok viszonya. Schwarz központi kutatási témái közé tartozik Konrad Adenauer és kora, mely számos kiadványban követhető. Az általa megírt két kötetes Adenauer életrajzot alapműként használják Németországban. Forrás: <http://www.kas.de/wf/de/71.13460/>, utoljára megtekintve: 2014/09/15.

zetek találó visszaadására. Mindez úgy történik, hogy közben az olvasó hamar rájön arra, hogy a szerző nem csak e politikai körök jó külső ismerője, hanem igazi bennfentesként, belülről elemzi a bonni központban lezajlott eseményeket. Ehhez társul kitűnő megfigyelőképessége és meglepő fordulatokkal teli eseményfeltáró készsége, ami változatossá teszi az olykor nehézkessé váló, tényekkel teletűzdelt olvasmányt. Minden jel arra mutat, hogy Kohl maga mindig is elismerte Schwarz életrajzírói képességeit, hiszen mindezt már bizonyította Adenauer kapcsán,⁴ de a kancellár nagy ívben került a történetst, mint politikai elemzőt, hiszen tartott az élcelődő stílusától (935–937.).

Az életrajzi részleteken túl, a szerző egy fontos pénzügyi vetületet is megragad: az euró (€) kérdéskörét. Szerinte Kohl euróhoz kötődő politikája olyan elgondolásokon és értékeken alapult, melyek jobban illeszkedtek az általánosabb politikai kivitelezési szerkezetek megteremtéséhez, mint a tényleges közép vagy hosszú távú stratégiákhoz. Valójában Németországgal kapcsolatos rövidtávú tervei sem voltak ténylegesen meghatározva, hiszen az 1980-as évek végén még mindig egyfajta európai államok közti szövetségi rendszerben gondolkodott. Az állam parlamentáris döntések alapján működött volna tovább, melyeket az Európai Parlament hagyott volna jóvá, de az államközösségen belül közös lett volna a bel- és a külügy. Mindez egy kölcsönös és életerős európai szolidaritási elvre és felelősségre épült volna, olyan jellegzetességekkel, amelyekkel a modern és jól szervezett, nemzetileg többségi arányokkal rendelkező nyugati államok már közben rendelkeztek (409–411.).

Schwarz elveti Kohl egyesült európai államokkal kapcsolatos páneurópaihoz hasonlatos elképzelését, melyektől az 1990-es évek során részben magának a kancellárnak is el kellett búcsúznia. Következésképp a szerző szkeptikusan nyilatkozik Kohl azon terveiről, melyek nagymértékben „európásították” volna a német nemzetállamot. Az íróból előbújik ugyanakkor a politikai elemző is, amikor súlyos kritikával illeti a Kohl kancellár és külügyminisztere, Genscher által folytatott csekk-könyv-diplomáciát. Mindez Moszkvába folyó milliárdos kölcsönöket jóváhagyó német-szovjet kölcsönös stratégiát takart azért, hogy cserébe nem hivatalosan jobb legyen a szovjetekkel a német-német kérdésekben való együttműködés. A szerző itt ténylegesen arra a helyzetre és pillanatra utal (1990 májusa), amikor a szovjetek nyugatnémet politikusokkal szembeni érvelése hirtelen átváltott pénzügyi-gazdasági irányba, ami a balti kérdéskör kapcsán körvonalazó-

4 Hans Peter Schwarz: Die Ära Adenauer 1949–1957, Stuttgart/Wiesbaden 1981; Hans Peter Schwarz: Die Ära Adenauer 1957–1963, Stuttgart 1983; Hans Peter Schwarz: Adenauer. Bd. 1: Der Aufstieg, 1876–1952, Stuttgart 1986; Hans Peter Schwarz: Adenauer. Bd. 2: Der Staatsmann, 1952–1967, Stuttgart 1991; Hans Peter Schwarz: Anmerkungen zu Adenauer. München 2004.

dott. Shevardnadze jelezte Kohlnek, hogy a Kremlben ülésező honatyák egyre jobban hajlanak a szovjet gazdaság külföldi pénzügyi megsegítésére, mint valós kényszerlehetőségre. A kancellár nagyon jól tudta, hogy amennyiben hajlandó pénzbeli, technológiai segítségeket nyújtani Moszkvának, akkor a Gorbacsov-vezetéssel könnyebb dolga lesz a német-német kérdéskör kompromisszumos megoldásában. Ez reálpolitikai döntés volt, hogy elkerülhessék a körvonalazódó balti válságot, és hogy ez ne befolyásolja továbbra is negatívan a német nemzeti érdekeket. Kohl főként arra összpontosított, hogy jó kapcsolatokat építsen ki Gorbacsovval, ezért az NSZK biztosította az 5 billió német márka kölcsönt Moszkvának.⁵

Kohl javasolta Bushnak, hogy az amerikaiak is kövessék a német példát, hiszen félő volt, hogy amennyiben Gorbacsov nem tud beszerezni kellő gazdasági támogatást, úgy belpolitikailag nagymértékben meginoghat a hatalma. Természetesen Kohl szemszögéből főként a német egység veszélyeztetésének a kiküszöbölése volt a pénzpolitika fő mozgatórugója. Mivel Bush elnök ekkor már súlyos belpolitikai nyomás alatt állt, nem engedett a német kérésnek és kijelentette, hogy Washington nem támogatja Moszkvát semmiféle pénzügyi segítséggel, amíg Gorbacsov nem hajlandó teljes külpolitikai irányváltásra Litvániával szemben és nem hajlandó valódi gazdasági reformokat bevezetni a Szovjetunióban. Mindazonáltal e távolságtartó attitűdtől nem volt várható az amerikai-szovjet kapcsolatok javulása. Bush mégis abban reménykedett, hogy az 1990. május 30–31. között megrendezett nagyhatalmi találkozón megszületik az áttörés és a két ország között enyhül majd feszültség. A találkozó tényleg fordulatot hozott mind a német, mind a balti államok kérdésében, s innentől kezdve valamelyest közeledtek az amerikai-szovjet álláspontok is. Az amerikai elnök számításai tehát beváltak anélkül, hogy ők is támogatták volna pénzügyileg Moszkvát. Egy minden részről kinyilvánított hallgatólagos, kölcsönös megértésen alapuló hozzáállás sikeressé tette a májusi találkozót. Amikor Gorbacsov csendesesen rábólintott a német vonal új biztonságpolitikai önrendelkezési intézkedéseire, akkor már látni lehetett, hogy a szovjetek, mint kedvezményezettek felé Németországból kereskedelmi, anyagi és technológiai eszközök jutnak majd Moszkvába. Megegyeztek abban, hogy a kölcsönös kereskedelmi paktumot nyilvánosan is aláírják, miközben átruházzák a dolgot a legfelsőbb német politikai fórumokra, hogy a szovjet kötelezettségek betartásának ellenőrzése után fokozatosan újabb és újabb összegeket hagyjanak jóvá. Mindez magában foglalta, hogy a szovjeteknek vissza kellett vonniuk Vilniusszal kapcsolatos megszorító intéz-

5 Kérjük, olvassa el a következő részletet: A Kohl korszak 1982–1998, <http://www.helmut-kohl.de/>, utoljára megtekintve: 2014. 08. 21.

kedéseiket, valamint tárgyalásokba kellett kezdeniük az észtekkel, lettekkel és litvánokkal ezen országok függetlenségi törekvései kapcsán. Végül pedig Moszkva arra is kötelezte magát, hogy a Legfelső Szovjettel egy modern ki- és bevándorlási törvénycsomagot is elfogadtat.

Bush és Thatcher komoly garanciákat akartak arra nézve, hogy a balti népeknek immár biztosítva van az önrendelkezési joguk, de Gorbacsov szovjet-orosz felfogásában a megígért szavatosságok semmiképpen sem jelentettek teljes körű függetlenséget a Baltikum számára. Mindkét nagyhatalom politikusainak a retorikáját, mind az amerikaiakét, mind a britekét egyfajta felszínesség mozgatta, mert mindenképpen meg akarták őrizni nemzetközi hitelességüket a világgal szemben. Ezért párhuzamosan más morális princípiumokat is bevitték politikájukba, melyeknek végül inkább csak jelképes színezetük volt. Nem tényleges meggyőződés vezérelte a döntéshozókat abban, hogy tevékenyen védelmezzék a Baltikummal kapcsolatos irányelveket és képletes partnerségi kapcsolatokat. Habár Kohl csekk-könyves diplomáciáját sokan támadták már, az szintén megválaszolatlan kérdés marad, hogy milyen más eszköz lett volna akkor és ott jobban bevethető, hogy hatékonyan belátásra bírja a szovjeteket a német külpolitikai önrendelkezési jogok kapcsán. Egy nagyméretű katonai összeütközés feloldása pedig szintén elképzelhetetlen lett volna masszív anyagi javak bevétele nélkül, nem beszélve az esetleges emberi áldozatokról.⁶

Schwarz újra visszatér egy kortárs témához, vagyis az 1982-83-ban megrekedt fordulathoz, és Johannes Grosst idézi, aki azt állította, hogy ebben az időszakban a CDU csak „mérésékelt szociáldemokrata” fázisban toporzékolt (300.). A továbbiakban a szerző nyíltan támadja Kohlt, mivel hagyta magát elvakítani az 1960-tól egyre jobban feltörő „baloldali Zeitgeist”-től. A kancellár belpolitikája egyfajta egyveleg volt a német gazdaság teljesítőképességébe és a munkaerő hatékonyságába vetett hitből, ellenben jelen volt a szociális rendszer anyagi megcsonkítására való hajlandóság is. Pedig Kohl CDU-ja nyilvánosan is ragaszkodott a nagyvonalú szociális és gazdasági reformcsomagokhoz, hiszen mindez közben már hagyománnyá vált az NSZK keresztény-demokrata orientáltaságú politikai köreiben (300.). Különbféle téves gazdaságpolitikai irányelvek befolyásolták a német pragmatistákat és közben Kohl maga is beismerte, hogy az újraegyesített Németország gazdasági nehézségeivel kapcsolatos önbecsapása főként a költségvetés egyes félresikerült értelmezéseihez köthető. Mindez az akkori

6 Összehasonlítás céljából a két bekezdéshez lásd: Hiden, Vahur and Smith (Ed.), 2008, 1–6, 14–17, 101–126, 158–162. Ugyanakkor <http://www.helmut-kohl.de/>, utoljára megtekintve: 2014. 08. 22.

szavazók életszínvonala hirtelen esésének a közvetlen megakadályozására vezethető vissza, amikor a nyugati jóléti állam rendszere teljesen magára vállalta az össznémet egyesítés során keletkező társadalmi és biztosítási költségekkel járó magas terheket.

Schwarz hangsúlyozza az euróhoz, mint működő pénznemhez kapcsolódó francia–német törekvéseket és mindezt az 1980-ban Mitterand és Kohl között folyó egyeztetésekre vezeti vissza, mivel a kancellár hajlandó volt országát ebbe az irányba elmozdítani. A „német atombomba” a márka (DM) volt, és fegyverek helyett ezzel az ütőkártyával a kezében, a kancellár Thatcherrel egyetemben, kilobbizta a pénzpiacok liberalizációját és az európai gazdasági uniónak a további folytatását (430–431.). A szerző szerint Kohl azon döntése, hogy feláldozza az erős német márkát az euróért cserébe, már 1989 ősze előtt formálódott, hiszen olyan országok, mint Franciaország, Olaszország és Spanyolország ekkor közösen gyakoroltak erős külpolitikai nyomást a volt NSZK-ra. Így semmiképpen sem állítható, hogy a német újraegyesítés volt „a meghatározó folyamat” az euró bevezetésében. E kijelentésével a történész és politikai elemző Schwarz egy új irányt jelez, mivel a jelenkorkutatás igazolta, miszerint sem az 1990-es német egység, sem Európa újraszerveződése nem hozható közvetlen kapcsolatba az euró megalkotásával és bevezetésével (480–485.). A szerző úgy gondolja, hogy a globális tőkepiac „angolszász” minta szerinti átalakítása az 1980-as évek egyik mérvadó folyamata volt (478–479.). Kohlt valójában még a régimódi amerikai–német gazdasági iskola alapelvei befolyásolták, és saját álláspontja védekező, védelmező politikai légkörben fejlődött. Ezenbelül különféle óvintézkedések okos becsempészésére törekedett, amelyeket gyors, új és érdekorientált partnerek átcsoportosításával ért el, ezzel is fokozva a német külpolitika védekező jellegét. Mindezt összességében arra használta fel, hogy hazai vonalon gyorsan és hatékonyan előremozdítsa a német újraegyesítési folyamatokat.

Valójában Kohl külügyminisztere, Hans-Dietrich Genscher már 1988-ban pénzügyi egységesítési tervekkel állt elő. Kohl nagyon is tudott e tervekről, és a kezdeti habozás után úgy gondolta, hogy ez mégiscsak jó ötlet lehet, így ezek után a saját projektjeként kezelte a külügyminiszterétől származó ötletet. Mindez már akkor megtörtént, amikor a békés forradalom még el sem kezdődött az NDK-ban. Mindennek ellenére a német–német pénzügyi uniónak komoly ellenlábasai voltak a Pénzügyminisztériumban, a Szövetségi Banknál, de még a Kancelláriai Hivatalban is. A terv ellenszenvűlői egyszerű, de hatékony stratégiát követtek: megpróbálták minél távolabbi időpontra tolni a közös pénznem bevezetésének tényleges időpontját,

hogy ezzel ellehetetlenítsék ezt az irányt. Végül azonban, ahogy a keletnémet vonalon egyre erősödtek az átláthatatlan politikai cselekmények, ez a francia diplomácia kezébe tolt jó néhány eszközt, akik élve a lehetőséggel, Párizs érdekeinek eleven kilobbizására összpontosítottak, és minden lehetséges oldalról ostromolták Bonnt. A franciák konkrét időpontokat követeltek Bonntól az egységes európai pénznem bevezetésével kapcsolatos közös cselekvésben. Ráadásul az 1989–90-es fordulat kritikus heteiben Kohl személyesen is meggyőződhetett a francia elnök politikai elszántságáról, és nagyon jól tudta, hogy amennyiben nem keresi az európai ügyben Párizssal az együttműködést, ezzel a német újraegyesítés lehetőségét is veszélyezteti. Ebből is látszik, hogy az ügyes és több szálon futó német-francia kiegyezések nélkül Párizsban meg lett volna az erő az NSZK elszigetelésének megindítására, hiszen már a 2+4 tárgyalások előestéjén nagy volt a félelem Bonn részéről egy esetleges francia vétó beláthatatlan következményeitől. Mindez egy csapásra összeurópai kudarcá válóhatott volna.⁷

Schwarz elismeri Kohl történelmi szerepének jelentőségét és leginkább az atlanti stratégia kapcsán hangsúlyozza ezt. Szerinte a politikus ekkor nagyon határozottan tudott fellépni, és valahogy sikerült meggyőznie saját pártját és az egész szövetségi rendszert „az utófegyverkezési döntés végrehajtásáról”, amely az amerikai (Pershing II) rakéták állomásoztatására vonatkozott. Annak ellenére, hogy ekkor már százezres német tüntetések zajlottak ez ellen a védelmi politikai irány ellen (345.). Kohl e döntése sokáig vitatott maradt, és csak évekkel később ismerték el, amikor az 1989-es események idején az amerikai alelnök, George Bush jelezte, hogy megbízik a kancellár német–német politikájában.

Egyértelművé válik, hogy az 1989–1991-es évek csak úgy hemzsegetek a szövevényes taktikai mesterkedésektől mind pártpolitikai, mind külpolitikai vonalon. A történelem e nehéz pillanataiban Kohl fontosabb szövetségesei folyamatosan lemorzsolódtak és végül a kétségbeesés fokozódásával még a legbizalmasabb támogatói is sorra hátat fordítottak neki (491.). Schwarz nyomatékosan állítja, hogy az 1982–83-as „fél-fordulat” esete bizonyítja (326.), hogy Kohl ekkorra már elveszítette eredeti reformeri mivoltát és 1989-ig „félénk óriássá” mutált (928.). Mégis el kell ismerni, hogy az önmagát „Adenauer unokájának” kikiáltó kormányfő példátlan politikai előmenetelben részesült az 1960-as évek közepétől. Kohlnek sikerült összezavarni a CDU honatyáit először a Rajna-vidék Pfalz nevű tartományban, ahol elkezdte pályafutását, majd pedig a szövetségi kormányban,

⁷ Erre a szakaszra vonatkozóan, összehasonlításként lásd: <http://www.helmut-kohl.de/>, utoljára megtekintve: 2014. 08. 23.

mivel senki sem tudott olyan gyorsan rugalmas, formális és informális kapcsolattrendszereket alkotni, mint az ambiciózus kereszténydemokrata „zoón politikón” (142.).

A szerző már amúgy is kritikus a Kohl első kancellársági időszakban elért gazdasági vívmányok elismerése kapcsán, de fölöttébb támadó, amikor a kancellár 1990-es vitatott politikájának méltatásáról ír. A történész szerint „a fekete óriás” mérsékelt reformer volt, akinek kizárólag csak azért sikerült nyeregben maradnia az 1989-90-es változások után, mert megszerezte és megtartotta Gerhard Stoltenberg (pénzügyminiszter) támogatását. Stoltenberg közgazdász kollegáival, Martin Bangemannal (FDP) és Otto Graf Lambsdorffal ütőképes gazdaságpolitikai csapatot épített maga és Kohl köré. Így még 1989 előtt sikeresen közreműködtek az éves szövetségi költségvetés megtervezésében és egyensúlyban tartásában (332–333.).

A szerző kimondja végső ítéletét Kohlra, mivel az euró-válság idején, többszörösen hajlamos volt visszakanyarodni „a reformkritikus etatizmus-hoz” (928.). Az olvasónak az az érzése támad a hatodik kancellárról szóló, ezer oldalt is meghaladó életrajz végére érve, hogy „az egyesített Európa megtervezője” elég „tragikus figura”. Jó szándékai voltak és elég sok jót is véghezvitt, mégis minduntalan „túl jóhiszemű” volt (963.). Mindaddig, amíg minden forrás fel nem lesz dolgozva, az euró története továbbra is vitatott téma marad, és felszínre kerülnek még ismeretlen momentumok. A mai tényállások szerint azonban Schwarz ilyen jellegű észrevételei máris tudományos alapokon nyugszanak. Néhány német polgár a mai napig hajlamos a nosztalgiára, ha a régi jó német márka a téma, és sokan azt gondolják, hogy Kohl európai politikája egyszerűen úgy elnyelte a márkát, mintha sohasem létezett volna. Schwarz azt hiszi, hogy a francia elnök és a köréje csoportosuló gyengébb költségvetésű szoros európai szövetségesei győzték meg az idealisztikus német kancellárt arról, hogy a stabil német fizetőeszközt tegye az „éretlen széleskörű kísérlet” eszközévé. Ez túlságosan kockázatos hosszú távú elhatározás volt, és Kohlnek közben pontosan az euró példáján kellett megtapasztalnia, hogy a németek egyaránt csalódtak az EU-ban, de a közös piacon is (935.).

Schwarz csak a legszükségesebb tényeket árulja el életrajzi alanya személyes életéből. A politikus Kohl szemszögéből nézve a családi ügyek sohasem kaphattak tágabb nyilvánosságot, még akkor sem, ha maga a kancellár szívesen fotóztatta magát közönségkapcsolati célokból. E hozzáállása miatt nagy árat fizetett.⁸ A történész Bismarckhoz hasonlítja Kohlt, akinek

⁸ A részlethez lásd a képgalériákat és videókat: <http://www.helmut-kohl.de/>, utoljára megtekintve 2014.08.25.

hatalomvágya szintén nagyon kihatott magánéletére. Schwarz szerint Bismarckkal ellentétben Kohl inkább polgár volt, aki nyugatias, liberális németként is beállítható. Tény, hogy Kohl nem szerette a hadsereget és mindennemű brutális módszert elvetett. Ösztönözte Németország forradalmi újraegyesülését, és újfajta függetlenedési irányba terelte Európát. Akárcsak elődje, a „vaskancellár”, ő is a világhatalmi játékoknak a középpontjában volt és tökéletesen viszonyult a németek alapítójának atyai szerepköréhez (735–752.). Végül azonban politikai életútja csúcán egyszerűen elvesztette a szövetségei fölötti hatalmát, pont úgy, ahogyan annak idején Bismarck. Sőt, Bismarck akkoriban a porosz-német államhatalom megtestesítője volt, ezért Schwarz úgy írja le Kohlt, mint az „erős áramlatok reinkarnációját” a modern és pluralisztikus német társadalomban (939.). Kohl munkásságát nagyjából úgy lehet összegezni, mint Adenauerét és Bismarckét a saját korukban, de Schwarz messze áll életrajzi alanya felmagasztalásától. Végül azonban kiderül, hogy mint szerző rokonszenvez vele, sőt azt is elismeri, hogy a kancellár munkássága egyszerűen lenyűgözi őt (937.). Ez a kijelentése nem okoz belső ellentmondást a könyvben, hiszen a szerző szerint egy életrajzírónak valamilyen szinten elfogultnak kell lennie alanyával szemben, illetve minduntalan „pontosságra, együttérzésre és kritikus távolságtartásra kell” törekednie s mindezt egyszerre. Schwarz így határozza meg saját életrajzi alapfogalmát, ami módszertani reflexióként is felfogható, s amely kizárólag demokratikus politikusokra vonatkozik (943.).

Annak ellenére, hogy a történész tudományosan rendszerez és összegez, az életrajznak vannak nagyon szövevényes részei is. Mindemellett az EU kialakulását a szerző jegyzetekben, magyarázatokban és hivatkozásokban párhuzamosan futtatja a főtémák mentén. A narratíva olyan, mintha az olvasó egyik élő történetből esne a másikba, és a csípős megjegyzésektől kezdve a különböző ritka forrásokig sok minden megtalálható a könyvben. Schwarz eszmefuttatásai mindenképpen történelmieket és érdekesek, mivel a legtöbb alapgondolat a korabeli alanyok eszmevilágából eredeztethető. Érdekes, hogy az Adenauerről írt életrajzában nincsenek párhuzamosan futó jelenkor-történeti referenciák. A Kohlról írt életrajz viszont tele van a szerző világosan megfogalmazott gondolataival, melyek nagyrészt Németország jelenkor-történetéhez fűződnek.

Hans-Peter Schwarz: Helmut Kohl. Eine politische Biographie (Helmut Kohl. Egy politikus életrajza). DVA. 2012, München, 1056 o.

Eperjesi Zoltán